

танку трагічних тридцятих років великого голодомору й великого терору, коли мільйони людських життів (серед них і поети — сиво-чолі і юночубі й зовсім тільки-но народжені) пішли у хлань безві-чності: вона примусила замовкнути всіх, і хто «напівпромовивши», і хто «не промовивши».

Літературний талан відвернувся і від Леоніда. Якби його збірка вийшла хоча б на два роки раніше, як то й планувалося, вона ще була б якоюсь мірою «до пори». А 1930 року, після справи «СВУ», вже інша пора стояла надворі й у літературі. Попервах, правда, Л. Гребінка ще чув остережливу похвалу на свою адресу, але згодом монополія перейшла до вульгарно-соціологічної і просто доносно-ї критики: поетові однозначно закидали «войовничу міщанську суть», «контрреволюційність» і таке інше.

Л. Гребінка зрозумів, до чого йдеться, також згідно з духом часу й собі замовк. В автобіографії він цю «творчу паузу» пояснював «модою на виробничу поезію, яка мені (та й чи тільки мені, гріш-ному?) ніяк не давалася», хоч це була тільки часткова причина...

До 1933 року Л. Гребінка ще живе в Києві, заробляючи на шмат хліба в різних видавничо-поліграфічних закладах, потім на таких самих низових посадах працює в Москві (скільки тисяч таких «внутрішніх емігрантів»-утікачів від арешту постачила тоді Україна «братнім республікам!»), у 1939-1941 роках ще навчаючись у літін-ституті. З творів його того часу віднайдено в архіві інституту лише цикл «Кримські вірші» 1937 року, що засвідчив зріле версифіка-торське мистецтво, легкість поетичного письма, тонку спостереж-ливість із проблисками іронії і все ту ж залюбленість у природу. Справжньою окрасою майбутньої кримсько-української антології буде, приміром, його «мандрівничий сонет» під назвою «Люблю» з цього циклу:

*Без цілі, без сорочки, без цінка,
Мнучи асфальт, лічити кілометри.
Спостерігати крізь дуби та кедри,
Як хутко міниться глядінь морська.*

*Спіткавши зайця, полоза, чирка,
Звернути їм услід в глибокі нетрі,
Звідкіль дорогу вкаже лиш Ай-Петрі,
Що майорить, мов друга рука.*

*Десь остовпіти в подиві німому,
Край лугу чи камінної гряди
Джерельної напитися води.*

*І враз, відчувши довгождану втому,
На пишнім килимі з соснових глиць
Простертися бездумно горілиць.*

В архівах 30-х років уціліла і низка поетичних перекладів Л. Гребінки, кожен з яких вартий слова похвали.

Це «Слово про похід Ігорів», що знайшлося у Львівському історичному архіві у рештках перетрошених після «визвольного вересня» фондів НТШ. Як воно там опинилося? Можливо, Л. Гребінка надіслав його до журналу «Література й мистецтво», що у 1940-1941 роках виходив у Львові?

Це Шекспірів «Гамлет», якому Леонід віддав кілька років праці. В. Юрченко — дружина його старшого брата Вадима, розповідає: «Леонід наполегливо працював над самоосвітою, відважно брався навіть за переклади Шекспіра... Уривки з цих перекладів він читав нам у Харкові в роках 1934-1935 — вони вражали мене досконалістю і красою мови». Перед війною Л. Гребінка привіз свій переклад до Києва, заносив до письменницької спілки, за ним франківці збиралися вперше на українській сцені поставити «Гамлета» (але завадила здійснена якраз тоді вистава цієї трагедії в російськомовному київському театрі). Гребінчин переклад високо оцінив М. Рильський і заходжувався пробити його до друку (але й з цим не пощастило, бо саме тоді в Києві вже друкувався «Гамлет» у вельми ремісничкому тлумаченні В. Вера). Леонідів переклад, на щастя, спокійно пролежав років тридцять на горищі у довоєнній оселі письменника Ігоря Костецького на Вінниччині, а по віднайденні у 70-х роках уже тричі публікувався; як найдосконаліший з цілої низки українських «Гамлетів» у 1986 р. він був опублікований у 5-му томі шеститомника В. Шекспіра.

(Як курйоз — але дуже промовистий для нашої культурницької ситуації! — можна згадати, що мистецькі чесноти цього перекладу свого часу спонукали відомого фахівця з західних літератур, голову республіканського шекспірівського товариства — створеного на протигагу аналогічному товариству на еміграції, посталому ще 1957 р., — голову редколегії українського видання Шекспіра, автора передмови до нього, вибудувати в інтерв'ю журналові «Вітчизна»

цілий шерг аргументів на пояснення того, яким чином Євгенові Гребінці вдалося понад півтораєта літ тому так майстерно перекласти трагедію великого британця. Пікантно, що ні інтерв'юований, ні інтерв'юер, ні працівники редакції не завважили: Євген Гребінка з часів Миколи І і Леонід Гребінка з часів Й. Сталіна — це дві трохи різні особи!

Це, нарешті, три вірші О. Пушкіна і перший розділ його «Євгенія Онєгіна» (архів літінституту). Як і в попередніх випадках, так і тут Л. Гребінка не побоявся виступити конкурентом інших перекладачів, часом загальновизнаних майстрів слова. І багато в чому він був на рівні їх, а то й перевершував дечим — надто ж вільністю мовного плину й точністю відповідників, як ось у розкриллі цих Пушкінових рядків:

*Усі ми вчилися потроху
Чогось та якось та колись
І вже, на думку світу вбогу,
З джерел освіти напились.*

(М. Рильський тут, безперечно, не дотягує до належного рівня:

*Ми всі навчались небагато,
Абияк і абичого,
Тож вихованням здивувати
В нас можна легко хоч кого.)*

Тим часом Гребінка, працюючи над згаданими перекладами, пишучи відомі й невідомі нам вірші, справно складав заліки та екзамени в літінституті, а з англійської мови йому авансом виставили найвищі оцінки навіть на два роки наперед.

Аж це настало 22 червня 1941 року, і почалась радянсько-німецька війна. Каральні органи тут таки заходилися по всьому Союзу підбирати неблагонадійних, що їх оминули або випустили зі своїх лабет численні репресивні хвилі 30-их років. Леоніда Гребінку заарештували на третій день війни за «приналежність до т. зв. антирадянської націоналістичної групи і намір здійснити терористичні акти» (довідка з Генпрокуратури СРСР від 12.06.1989 р.). Йому закидалось крім того, що він «вихваляє фашистський лад, гуртує круг себе націоналістичні елементи й намагається встановити зв'язки з контрреволюційними групами в інших містах СРСР [натякається